

לעונה הראשונה אבל שאר ימי הוסתות אין בהם הפרש בין עונת היום לענת הלילה. ובכולן היא אסורה לפי שאין האשה בודקת הן ימי נדה בימים שהיא רגילה לראות ואינה מכתנת בין עונת היום לעונת הלילה ואם בדקה הכל לפי מה שבדקה הנה כתבנו חושי הוסתות נמני קביעתן ועניני קביעתן כפי שכלנו והשגת ירינו. ומצאנו מכללם י' וסתות וירייהם ו'. הוסת היא הוי' כימי החדש. והכ' היא בהפלגה. והי' הקבוע בדרגה. והרביעי הקבוע בסדרו. והה' הקבוע בשעות ואינו קבוע בימים. והו' וסתות דגופה שלא על ירי אונס בימים הקבועים. והשיבי וסתות דגופה שלא על ירי אונס בימים שאינן קבועים והט' וסת דגופה עיי אונס בימים שאינם קבועים. כל אלה בימים הראוין לקביעתן ויש עוד עשרי שאינן בזמן קביעות ואעפ"כ חוששי לו והיא הוסת הנקבע בשעה סלק רמיה כגון ימי עוברת וימי מניקה וימי ייא שבין נדה לנדה וזמן החרדה והוסת עשתי עשר הוא שאין לו שום קביעות שלא ראהה בו אלא פעם אחת או פעמים ודומה. לאלו לענין חששא. וכל אלה הוסתות נחלקים לשבעת דנין. כי היסת שנקבע לימי החדש נעקרים בימי החדש והוסתות שנקבעו בהפלגות עקרתן בהפלגות והוסתות שנקבעו בדרגה או בסדרו עקרתן בדרגה או בסדרו (כ) וכל אלה אין נעקרין אלא כגפ' כמו שנקבעו בג' וכל אלה חוששת לכל יום הוסת בין שיש להם שעה קבועה לוסת בין שאין להם. וכל אלה צריכה בדיקה או בשעת הוסת או לאחר הוסת. הנה לכל אלה דין אחד כענין הזה. והדין הב' שיש הפרש בן הוסתות האלה בהחילת קביעתן. כי הוסתות שהחילת בהם. בימי החדש או בהפלגה חוששת להם בפעם או בפעמים לכל היום אבל בוסת הדלוג או בוסת הסדרו אינה חוששת עד שתקבענו. עוד יש ביניהן דין שלישי כי וסת הדלוג אינה חוששת לו כלל לא יום ולא יומים עד שתקבענו. בי פעמים. אבל הסדרו חוששת לו מחדש חדרש ולא יותר מפני שהשני עקרה לראשון. והדין הרביעי הוסת שהוא קבוע לשעות ואינה קבוע לימים שאינה חוששת אלא לשעתו והיא נעקרת בשעה אחת ואפי' בלא בדיקה. והדין החמישי הוסת שאינו קבוע לא לימים ולא לשעות חוששת לכל אותה עונה. והוא נעקר ביום אחד ואפי' בלא בדיקה. והדין הוסת הנקבע על ידי האונס שאינה קבוע אלא בימים ובמעשה אבל לא בימים בלבד ולא במעשה לבד ואינה חוששת לפני המעשה וצריכה גפ' לעקר ובדיקה. והדין השביעי וסתות דגופה שלא עיי אונס כגון מפקה וחברוהיה שהוא נקבע בכל עת ואעפ"כ שאין לה ימים מיוחדים ובוה שני דנין האחד שהי' חושש לשעתו ולבד ובתורה לפני היסת ולאחר הוסת והוא כגון שהראיה כולה נבלעת בהון הוסת והשני אם הראיה.

ל. 5

צריכה לאחר הוסת או שמתחלת מחוץ הוסת ונמשכת לאחר הוסת היז' מותרת לפני הוסת והחוששת לאחר. הוסת ער סוף העונה הרי אלו ייא וסתות וכולן על י' הדין. הללו נחלקים. כי הוסת שנקבע בימים שאינם ראויים לקביעות הוסת הרי הן בוסת שאינו קבוע ואעפ"כ שקבעת כמה פעמים. נשאר לנו לפרש עוד עונה אחרת שאינה לא מוסת קבוע ולא מוסת שאינו קבוע לא מוסת הנוף ולא מוסת האונסין. ואסורה לשמש עונה אחת והיא אותה שאמרו בפ' ערבי פסחים איר משוב יוסת איש הוצל אשה היושבת על דם מותר אסורה לשמש וכמה עונה. ופרש בעל ההלכות כיון דנפקא מימי מותרת לימני מוטאתה היא לה כשעת-וסתה. והטעם הזה קשה לי מאד מכמה ענינים. האחד כי האשה הוזהר כבר יש לה וסת קבוע ליום אחד. ועוד אם אותה האשה רגילה לראות ביום מפני מה אסורה בלידה ואפי' אין לה וסת קבוע כלל מאיזה טעם אסורה. והלא ימי עוברת וימי מניקה דמיה מסולקין. והשתי ייא יום שבין נדה לנדה אמרו שהיא מותרת לשמש ואפילו לרבי. מאיר דאמר אשה שאין לה וסת אסורה לשמש בימי יום מורה. ועוד אמרו שאינה צריכה בדיקה לא כ"א ולא בימי עוברת ומניקה ואפי' הגיע עת וסת בימי עוברת לא כעיא בדיקה והיז' אמרין הכא דבלא וסת ובלא שום ראייה אסורה ועוד ברייתא דמועה היא תובתא דתניא הרי שיצאה מלאה ובאת ריקנית והבי' לפנינו ג' שבועים פהורים וי' שבועים אחד מלא ואחד מטהר משמשת אור ללי' ומטבילים אותה צ"ה מטבילות וכי נאמאי היא משמשת כלל. והא כל יומא ויומא מספקין ליה כסוף לידה ותחלת לידה. אלא טעמא דמילתא מתוך שהיא רגילה בה בימי מורה ואינו גמנץ בטנה עם דמי' שמה יז' רגילה בה בימי מוטאתה ואעפ"כ שהראיה ולא יזהר לחשב את ימיה ויבא לירי אסור חמור. ולפיכך גזרו עליה ואעפ"כ שלא תרצה ואינו יום הוסת. שיתרחק ממנה עונה אחת בתחלת ימי מוטאתה כדי שיהא לו היכר עד שכבר נכנסת. בימי מוטאתה ויפרוש ממנה בימי נדה. כראוי ומפני כך לא אסרוהו כעצמה ואפי' בימים שלא ראתה כלל הלכך אין כאן נזירה. וזה נהגה אסור גדול כעצמה ואפי' בימים שלא ראתה כלל הלכך אין כאן נזירה. וזה הטעם. ישר נזכה. ולפי זה הטעם. אותה עונה אין לנו עכשיו. שהרי אין לנו דם מותר כלל וימי מותר וימי מוטאה אחת הם. ולזה שומעין שאמר כהלכה. ותחלת לאל טרום על כל ברכה:

שער הכתמים.

ראיתי לפרש בו הכתמים שהאשה צריכה לחוש להן. והכתמים שאין האשה צריכה לחוש להן. ואתם שהיא צריכה לחוש באוה. מקום צריכה ובאיה מקום אינה צריכה. והמקום שהיא צריכה לחוש אם יש לה במה לתלות אם תחלה אוהן אם לא. וזאתן שהיא תולה בכמה דברים תחלה. ובאיה שיעור היא תולה לפי שאין שיעוריהן שוין. כמו שאנו עתידים לפרש. והריני נוקף לפרש תחלה. לאותן השגות הרז"ה:

בדמיה ובכרייתא דטועה לא הויה מוטאתה דמשהל דמשהל. ודכין הויה. ולא. הכתמים כן בטועה. לאסרה מספק. דדכרייהם. ככל ימי טעוה. שגלות מו' יבין. מנספחות נקף:

שנעמח מעיינה אחרת טעמו. וכי היכי דלא נבתי לאתלופי. באפעט. דם. טמא. מחוץ. דם. סהור. סהור. וסת. וכ"כ. ללוי דחמר. נסח. סעמח. נפסח. לטהור. ה"ן. דומה יפה לוסתה. סעמטח. אלא שו'. מעינה. בדמיה. וזו מלוייה.

7

1

השגות הרז"ה

עקרים אלא בג' פעמים כמו שנקבעו בשלשה וכל אלה מוסתה לכל יום הוסת בין שיש להם שעה קבועה לוסת בין שאין להם שעה קבועה לוסת. והדין הרביעי הוסת שהוא קבוע לשעות ואינה קבוע לימים שאינה חוששת אלא לשעתו והיא נעקרת בשעה אחת ואפי' בלא בדיקה. והדין החמישי הוסת שאינו קבוע לא לימים ולא לשעות חוששת לכל אותה עונה. והוא נעקר ביום אחד ואפי' בלא בדיקה. והדין הוסת הנקבע על ידי האונס שאינה קבוע אלא בימים ובמעשה אבל לא בימים בלבד ולא במעשה לבד ואינה חוששת לפני המעשה וצריכה גפ' לעקר ובדיקה. והדין השביעי וסתות דגופה שלא עיי אונס כגון מפקה וחברוהיה שהוא נקבע בכל עת ואעפ"כ שאין לה ימים מיוחדים ובוה שני דנין האחד שהי' חושש לשעתו ולבד ובתורה לפני היסת ולאחר הוסת והוא כגון שהראיה כולה נבלעת בהון הוסת והשני אם הראיה.

(כ) עוד כמכ הרב וכל אלה אינם שגומח

אבל ²⁵ נתן ולא נטל לעולם אינו נפסל וטעמא דמלתא דכתיב מעין ומקוה מים יהיה טהור ²⁶ אלמא דומיא דמעין הוא, ומעין אפילו כריבויא לא מיפסיל כדכתיבנא לעיל, ואי קשיא לך הא דתנן במקואות פרק ד' מים שאובים ומי גשמים שנתערבו ²⁷ בחצר ובעוקה ועל ²⁸ מעלות המערה אם רוב מן הכשר כשר מן הפסול פסול, מחצה על מחצה פסול, אימתי בזמן שמתערבין עד שלא יגיעו למקוה, פי' דהיינו שאובה שהמשיכה. אבל אם היו מקלחין לתוך המקוה, פי' מן הכלי ²⁹ למקוה, אם ידוע שנפלו לתוכו ארבעים סאה מים כשרים עד שלא ירדו לתוכו שלשה לוגין מים שאובין כשר ואם לאו פסול. אלמא מקוה שלם נמי במחצה שאובין ³⁰ נמי מפסל ³¹, והיא לא קשיא מידי, חדא דאיכא למימר התם כדליכא שיעורא דמקוה מן הכשר קא מיירי, ועוד אפילו תימא דאיכא שיעור מקוה מן הכשר אכתי לאו בהכשר מקום נינהו עד דנחתי לקרקע המערה, ומשום הכי מהנו בהו רובה או מחצה דפסולין למפסלינהו, אבל היכא דאיכא שיעור מקוה כהבשירו תו לא מהנו בה פסולין למפסלינהו כלל, דכמעין דמי כדאמרן. מיהו היכא דחסרו מיא וקמו להו על שיעור מקוה ודאי אהנו בהו פסולין למפסליה למקוה משום דהוו לו כנתן סאה ונטל סאה דאמרינן עד רובו כשר טפי לא, וכן אם נפלו ארבעים סאה מים שאובים למקוה שלם וחסרו מיא וקמו על ארבעים סאה אשתכח דליכא במקוה אלא מחצה דכשרים. וכל שכן אם נפלו לתוכו אחד וארבעים סאה שאובים וחסרו וקמו על ארבעים סאה

בדטוס לעמבערג 1858 איתא "יוחנן עד רובו ואמרינן עלה מאי עד רובו דלא נישקול רובה. לישנא אחרינא דנשתייר רובה, ומסתברא כי האי לישנא ממתניתין דמקואות מים שאובין ומי גשמים וכו'". ונוסח זה היה לפני הר"ה בהשיגו על רבינו. 25 ד. אבל אם. 26 ויקרא יא לו. 27 ד. שמתערבין. 28 ד. אי על. 29 ד. הכלי מקלחין. 30 ד. על מחצה. 31 ד. מפסל. ואיכא למשמע נמי מהא מלתא דלעיל דאע"ג דמקוה שלם הוא אם נפלו לתוכו ארבעים סאה מים שאובין פסלוהו דהא ליכא רובא דכשרות. ועוד מהא מלתא דאמרינן לעיל בענין פרת שמא ירבו נוספין על הוחליו והוה להו מי גשמים והא מעין בכל שהוא מטהר וכוותלים וכשהוא המים חיים מעורבין עם הנוספין ואם נוספין רבו על החיים או אפילו מחצה נידונין החיים אחריהם לטהר באיטורין, אלמא מפסלי במחצה כדאמרינן לעיל. ואיכא מאן דאמר כיון דמקוה שלם הוא לא מפסיל כלל בשאובין דכמעין משוינן ליה, ואשכחן גבי מעין דלא מפסיל במים שאובין ואפילו בריבויא. דתנן במקואות בפרק ראשון למעלה מהן מעין שמיימו מעטין שרבו עליו מים שאובין שוה למקוה לטהר באשבורן ולמעין להטביל בו בכל שהוא, ומקוה שוה נמי להא מלתא מרמינן ליה כדכתיב אך מעין ובור מקוה מים יהיה טהור. ומיהו אחתויה לן דאכתי איכא למימר דשאני הכשירא דמעין מהכשירא דמקוה ומסתברא לחומרא דשאני הכשירא דמקוה כדבעינן למימר קמן דכיון דמיא קא חסרי ואולי כי חסר ארבעים סאה משוה קא מהנו בהו מחצה דשאובין למפסלינהו והוה כנטל סאה ונתן סאה דבעינן דנשתייר רובא דכשרים, אבל גבי מעין שרבה עליו מים שאובין, שאובין קא חסרי מעין לא קא חסר, הלכך מקוה שיש בו ארבעים סאה מכוונות ונטלו בו ארבעים סאה מים שאובים כי חסרי מידי מיד נפסל דהא אימעט ליה מקוה טהרה. אבל אי איהו ארבעים ואחת סאה ויפול בו ארבעים ואחת

דפסול, דהא ליכא במקוה אפילו מחצה דכשרים. ולגבי מעין ודאי דליכא למיחש להכי כלל, דכי חסרי מיא שאובין חסר ומעין לא חסר. כתב רב אחא ³² אי מקוה חסר הוא ונפלו לגויה שלשת לוגין מים שאובין פסלוהו, ואי אמשכינהו מאבראי אגב מרזיבא ודוו ואולו ³³ למקוה כשרים. דכי אתא רב דימי א"ר יוחנן שאובה שהמשיכה טהורה ³⁴. ואיצטרופי נמי מצטרפי לארבעים סאה דתניא רבי אליעזר בן יעקב אומר גג שיש בו עשרים ואחד סאה ממלא תשעה עשר בכתף ופותקן למקוה ³⁵. שהשאובה מטהרת בריבויא ובהמשכה ³⁶. ע"כ לשון רב אחא ז"ל. ונראה מדבריו כי הא דרב דימי ורבי אליעזר בן יעקב לא פליגי אהדדי ומשום הכי יליף ³⁷ מתרווייהו. והרב רבי יצחק ז"ל ³⁸ הביא דברי רב דימי ולא הביא דברי ר' אליעזר בן יעקב כלל, וכשהביא דברי רב דימי כתב בזה הלשון: והיכא דלית ביה ארבעים סאה ואייתי מים שאובין ואמשכינהו מאבראי שפיר דמי, דכי אתא רב דימי אמר ר' יוחנן שאובה שהמשיכה טהורה ³⁹. ומדלא קא יהיב בהו שיעורא נראה דאפילו הוי רובא דמקוה שאובה שהיא משוכה טהורה. ואיצטרופי נמי מצטרפי. ובגמרא דתמורה פרק שני נמי הכי משמע דרב דימי לא בעי ריבויא, אלא בהמשכה לחודא מתכשרא, ופשוטן של דברים הכי משמע דקאמר שהמשיכה טהורה ולא בעי ריבויא אלא המשכה לחוד. ובספרים נמי כתוב שהמשיכה כולה טהורה.

עתה אנו על מי נסמוך, באו ונסמוך על דברי רב אחא דרב מובהק היה ודבריו ⁴⁰ מדוקדקים בכל מקום, ועוד כי הוא המחמיר ומתניתין נמי מסייע ליה, דתנן מתניתין במקואות פרק רביעי סתמא כרבי אליעזר בן יעקב. והיא המשנה שכתבתי למעלה מים שאובין ומי גשמים שנתערבו בחצר ובעוקה או על מעלות המערה אם רוב מן הכשר כשר מן הפסול פסול וכו'. הכא ודאי בשאובין המשוכין קא מיירי וקא בעינן רובא דכשרים. וא"ת כיון דסתם מתניתין כרבי אליעזר בן יעקב ⁴⁰ היכי אמר רבי יוחנן שאובה שהמשיכה כולה טהורה ⁴¹ והאמר ר' יוחנן

שאובין כשר עד דחסרי שתי סאין. כתב רב אחא וכו'. 32 ויקרא שאילתא צו. ושם הלשון חסר ומגומגם. והסמ"ג הביא דבריו כפי שהובאו כאן. 33 ד. ודגו. 34 תמורה יב ב. 35 תוספתא מקות ס"ד. 36 ד. ובהמשכה, ואי אמשכינהו אגב מרזיבא למקוה פסלוהו דתניא צנור שחקקו ולבסוף קבעו פסל את המקוה. 37 ד. ילפינן הלכתא. 38 הרי"ף במסכת שבועות פ"ב. אלף צה. 39 ד. טהורה, נראה מדבריו מדלא קא יהיב שיעורא אלמא אפילו הוי רובא דמקוה שאובה שהמשיכה טהורה ומצטרפת נמי מדקאמר ואייתי שאובה ואמשכינן שפיר דמי ולא קאמר לא פסלינהו אלמא סבירא ליה דאיצטרופי וכו'. 40 ד. אחא שהיה רב מובהק דבריו. 40* ראה סלע המחלקות מב. 41 ד. טהורה, קשיא דר' יוחנן אדר' יוחנן דהא אמר ר' יוחנן הלכה כסתם משנה, ואני אפרש שיהו דברי שניהם קיימין דהא אמר ר' יוחנן שאובה שהמשיכה כולה טהורה לומר שאינה פוסלת לא בתחלה ולא בסופה שאם היו צשרה סאין כשרים במקוה ונפלו בו שלשים בהמשכה הראשונים בהכשרן

בעלי הנפש

סימן א

ה"מקוה שיש בו ארבעים סאה שנפלו עליו אפילו כמה מים שאובין אינו נפסל כדתנן ג' ה"מ היו בו ארבעים סאה ממלא בכתף ונותן לתוכו עד שיחזרו המים למראיהם. ומדלא קא יהיב שיעורא וקאמר שהוא נותן לתוכו עד שיחזרו המים למראיהם ש"מ דמקוה שלם אינו נפסל אפילו בכמה מים שאובים ואפילו ברובא (ב"א). ואי קשיא לך מאי דגרסינן ביבמות בפרק הערל א"מ מקוה שיש בה ארבעים סאה מכוונות נתן סאה ונטל סאה וכשר ואמר ר' אסי א"ר יוחנן עד

ציוני הלכה
ה"ה. ע"ד פ"ק סג.
מקוה שלם אינו נפסל פ"ק טו.
משורת הראב"ד
(י"ב) וכו' בס"ד הל"ג
מיהו בס"ד ג' הל' ו' וס"ד הל'
ע' בס"ד משנה ומצוה
ע"ש השו"ת.
(י"ג) מיהו לא כתב ס' בס"ד
הל' ג' בס"ד ר"ב
(טו) הל' ד'
(טז) ע' לעיל הל' ג'

שינויי מהדורות

ג) לפני זה כתב רבנו (ד"ו וכ"ו וכ"ח) א"ח על ההלכה מתחילתה ועד סופה כזה הלשון: ומקוה שיש בו ארבעים סאה שנפלו עליו אפי' כמה מים שאובין אינו נפסל דתנן ג' ה"מ היו בו ארבעים סאה ממלא בכתף ונותן לתוכו עד שיחזרו המים למראיהם. וביבמות בפרק הערל (ב"ב) גרסינן מקוה שיש בו ארבעים סאה מכוונות נתן סאה ונטל סאה וכשר ואמר ר' אסי אמר ר' יוחנן עד רובו, ואמרינן עלה מאי עד רובו דלא נשקול רובו לישנא אחרינא דנשתייר רובו. ומסתברא כי האי לישנא ממתניתין דמקואות (י"ד) מים שאובין ומי גשמים שמתערבין בחצר ובעוקה או על מעלות המערה אם רוב מן הכשר כשר מן הפסול פסול מחצה על מחצה פסול אימתי בזמן שמתערבין עד שלא יגיעו למקוה פ"י דהיינו שאובה שהמשיכוה. אבל אם היו מקלחין לתוך המקוה, פ"י מן הכלי מקלחין למקוה, אם יודע שנפלו לתוכו ארבעים סאה מים כשרים עד שלא ירדו לתוכו שלשה לוגין מים שאובין כשר ואם לאו פסול. אלמא במחצה על מחצה נמי מפסליה^(י"ז). ואיכא למשמע נמי מהא מילתא דלעיל ג' דא"ר יוחנן דמקוה שלם הוא אם נפלו לתוכו ארבעים סאה מים שאובין

1. בהלכה זו תור בו רבנו ג' פעמים וכתב ארבע מהדורות שונות^(י"א). (והדפוסים המלוויים משוכשים, שיש בהם ערוב נוסחאות, מקלט ד"ו ומקלט ד"ב, וכבר כתב החו"א י"ד סוף פ"י קנב שהלשון אינו מתישב.)

ה) המהדורה האחרונה של (כ"ד כ"ו) מונחת בפנים. ג) לפני זה כתב רבנו (ד"ב וכ"ל) מתחילת הלכה זו עד "מיהו היא וכו'" כמו במהדורה האחרונה מלבד תרון אחת, והוא לזוין בלומיות דקות. מיהו סוף הלכה זו, מן "מיהו היא" עד הסוף, כתב בדרך אחרת וו"ל:

ומיהו אתחזיא לן דאכתי איכא למימר דשאני הכשירא דמעין מהכשירא דמקוה, דכיון דמיא קא חסרי ואזלי כי חסר ארבעים סאה משהו קא מהנו ביה מחצה דשאובין למפסלינהו והוה כנטל סאה ונתן סאה דבעינן דנשתייר רובא דכשרים, אבל גבי מעין שרבה עליו מים שאובין, שאובין קא חסרי, מעין לא קא חסר. הלכך מקוה שיש בו ארבעים סאה מכוונות ונפלו בו ארבעים סאה מים שאובים כי חסרי מידי מיד נפסל דהא אימעט ליה מקוה טהרה, אבל אי איהו ארבעים ואחת סאה ויפול בו ארבעים ואחת שאובין כשר עד דחסרי שתי סאין ועוד^(י"ב).

השגות הר"ח

דלא נשקול רובו ל"א נשתייר רובו. ומסתברא כהאי לישנא ממתניתין דמקואות (י"ד) מים שאובים ומי גשמים שמתערבים בחצר ובעוקה וכו' ואיכא

(ב) עוד כתב רבנו על ה"ל דגרסינן ביבמות מקוה שיש בו ארבעים סאה מכוונות נתן סאה ונטל סאה כשר ואי"ר אשי א"ר יוחנן עד רובו ואמרינן עלה מאי עד רובו

לנפש תדרשנו

הראב"ד דלעיל ע"י תוספתא וכו'. יג. סכום ידעת רבנו למהדורותיו השונות בדין ונתן סאה ונטל סאה. א. במהר"ק - מחצה שאובין פוסלין מקוה שלם אפילו אם לא נחסר. ויש לרבנו שתי דרכים בטעם דין זה, ע' הערות כב. כג. ב. במהר"ד ר"ז - מביא רבנו דעה המקילה שדוקא אם נחסר המקוה ממ' סאה מי גשמים נפסל, ומשמע דלא מכריע. ובס"ד ד (קצור שער המים) מחמיר. ג. במהר"ד ר"ב - מיקל כדעה הג"ל שדוקא אם נחסר, מיהו בס"ד מחמיר. ד. במהר"ג - מקל ספי, שאינו נפסל אלא אם "קמו להו על שיעור מקוה". מיהו בס"ד מחמיר גם באופנים אחרים, ע"ש. ולענין אם פוסל במחצה שאובין או ברוב יש סתירות במהדורה זו (ע' ס"ד ד הערות).

ונכת"י נשארו מקצת האותיות ולא הצלחתי לפענחם, מיהו משמע שהבין הר"ח שאולי רבנו במהדורתו החדשה (ע' מבוא בברור איוו מהדורה זו היתה) ס"ל כוונתה במקצת, וצ"ע היכן ניתן לראות שום חודה בשיטת רבנו. הרי אדרבה, רבנו מביא תוספתא זו כדי לחזק את באורו שהפרת נפסקה בימות הקיץ, שממקום פסיקתה ואילך רוב נוספ"ם פסולים. ואין הבנת רבנו בתוספתא כשיטת הר"ח כלל. עור צ"ע כמה ש"ל הר"ח "התוספתא שהביאונו... הקשיה שהקשה כהיא עובדא וכו'". וגם הכא קשה לעמוד על דבריו מחמת החסרון. וע' שנויי נוסחאות (בסוף הספר) דאיכא נוסחי בבעה"ג דגרסי הכא דבתוספתא הג"ל "מותרצא" (במקום "מתוקמא" שהוא כאן בשינויי מהדורות) קשייתו לעיל. מיהו אינו מוכן כלל היאך מתיישבת קשיית

3

3

שינויי מהדורות

מחצה^(ט). נידונין החיים אחריהן לטהר באשבורן. אלמא מפסלי במחצה^ד כדאמרינן לעיל. איכא מאן דאמר כיון דמקוה שלם הוא לא מפסיל כלל בשאובים דכמעין משוינן ליה^ה. ואשכחן גבי מעיין דלא מפסיל במים שאובין^ו ואפילו ברביא, רתנן

פסלוה דהא ליכא רובא דכשרות (ב). ועוד מהא מילתא דאמרי^ז לעיל^ח בענין פרת שמא ירבו נוטפין על הווחלין והוה להו מי גשמים. והא מעיין בכל שדו מטהר ובווחלין ובשהוא^ט המים חיים מעורבין עם הנוטפין. ואם הנוטפין רבו על החיים או אפילו

השגות הרז"ה

מתניתין דמקואות^י ויד מדי דתנן מים שאובין ומי גשמים שמתערבין וכו' כחללה עשיית המקוה ליכא לאותובי מינה על ההיא דאוקימנא בגמרא דלא נשקול רובו, שבדין הוא שיהיו מחלה על מחלה פוסלין בעשיית מקוה, ולא יהיו פוסלין במקוה שלם כנתן סאה ונטל סאה דאיכא למימר הוא סאה שנטל ודמיא לשאני אומר דשמי קופות ולפניהן ב' סאין, ופע"ג דאמרינן הסם שאני הסם דאיכא למימר שאני אומר, אלמא דנתן סאה ונטל סאה ליכא למימר שאני אומר, הדין סברא אליבא דלישנא כתרסא אכל אליבא דלישנא קמא דא ודא אחת היא דמסבר סבירא למימר דשאני אומר דמקוה דומה לשאני אומר דקופות, ונלישנא כתרסא דייקין למימר דלא דמו אהדדי והיינו דאמרינן אב"א שאני הסם דאיכא למימר שאני אומר.

למשמע נמי מהא מילתא דלעיל דאע"ג דמקוה שלם הוא ונפלו לתוכו מי סאה מים שאובים פסלוהו דהא ליכא רובא דכשרות. עד כאן דעת הרב. וקשיא לי טובא דאם איתא דמכרעא מחני^י דמקואות^י ויד מדי להווא לישנא דנשתייר רובו, היכי דחיתן לה בגמרא ואמרינן לא דלא נשקול רובו, הוה לאותובי עלה ממתניתין, וכל מתניתין דלא אותובי מינה בגמרא לית לן לאותובי מינה ולהכריע לא כדכרי זה ולא כדכרי זה. ומחני^י דמקואות כחללה עשיית המקוה שנינו כגון שנפלו אלו ואלו למקוה ויקן שאם יש רוב מן הפסול או מחלה על מחלה פסול. ודייקא נמי מסיפא דמתני' דקתני אכל אס היו מקלחים לתוך המקוה אס ידוע שנפלו לתוכו מ' סאה מים כשרים עד שלא ירדו לתוכו ג' לוגין מים שאובים כשר, זה מוכיח שנחללה עשיית המקוה שנינו כגון שהיה ריקן מתחילה ונחמלא ע"י השאובין ומי הגשמים והיינו דקתני אס ידוע. אכל מקוה שלם אין לנו ראייה שיפסל אפילו כמ' סאה מים כשאובין כמו שאמר הרב, ועוד הא איהו דאמר מקוה שיש בו מ' סאה שנפלה לתוכו אפילו כמה מים שאובין אינה נפסל ולא נתן לדכריו שיעור והיאך חזר ואמר, שהוא נפסל כמ' סאה מים שאובין. ולדידן דאוקימנא

השגות הרז"ה החדשות^י

(ב*) ומה שכח מתחלה על ההיא דגרסינן כינמות מקוה שיש בו ארבעים סאה מכוונות, מאלאו הכל מתוקן ומוגה כדכרנו ומחק כהגהתו דכריו הראשונים וכזה שמתנו כדכרנו.

לנפש תדרשנו

הל' ד. אם כן מיכא דלא נרונים מי המעין אחר רוב הנוטפין. וכן מקשה הנחל אשכול.
כ*. דכמעיו משוינן ליה. דעת רבנו הכא מביאר דהוקש מקוה למעין לענין פסול מחמת שאובין. מיהו ע' סי' ג ה"ד במהדור"ב דמסיק רבנו דאין כלל היקש זה מה"ת.
כא. דלא מפסל במים שאובין. מאן דאמר זה מוכיח ממעין להפך כמה שהוכיח רבנו למעלה. וצ"ב, אם לא נפסל שם מעין ברוב שאובין, מאיזה טעם אינו מטהר בווחלין. ואפשר שלדעת מאן דאמר זה (וכן מסיק רבנו) אין מעלת המעין שמטהר בווחלין מחמת שם מעין בלבד, אלא מחמת שם וחילתה דמיקרי וחילת מעין. וע' לשון רש"י שבת קט. זוהו דרכו. ולכן באופן שרבו שאובין על מי המעין במקום שלא היתה וחילה קודם לכן, לא מטהרין בווחלין כי אין וחילה זו שם וחילת מעין. (ונראה דגור זה מוכרח בדעת האיכא מ"ד שהביא רבנו בהל' ד, עיי"ש, וכן בדעת הר"ש פ"ה מ"ג. עיי"ש) וע"ע לעיל הערה ג. מיהו לא נראה כן דעת רבנו במהדור"ב לעיל הל' ד עיי"ש הערה י. והדרא קשיא לרובא.

יט*. וכשהוא המים החיים מעורבין עם הנוטפין. כיה הנוטף כר"ז וכי"ת. ולמשפט זה חסר משמעות. וכי"ז כתוב זכש הוא א' נא (או א' ניר) המים החיים וכו'. ואפשר דצ"ל: וכ"ש (כל שהוא) הוא אינו (כן מצוי בכ"י הנ"ל שבמקום 'אין' או 'אינו' מקצר 'אין' נא) (נאמר) (בגהאמים חיים המעורבין עם הנוטפין. ע"כ) וכל שהוא הוא אינו נאמר במים חיים המעורבין עם הנוטפין. וכאר הרברים שלענין שיעור בתערובת לא נאמר שיעור דכל שהוא. וכן הביא הר"ן בשם רבנו נגדריים מא. וכשאיכא רוב נוטפין אין המעין מטהר בכל שהוא. ע"ע בהערות בסמך. וכן ע' לעיל הערה יא דדעת רבנו במהדור"ב אינה כמו שהובאה בר"ז.
כ. נידונין החיים אחריהם. מביאר (בדעה זו) רבנו נוטפין על מי המעין מהני לפסול שם מעין. וצ"ע, אם כן איך מטהרים ככה"ג בכל דהו (וכמבואר במשנה סוף פ"א. ע' פ"ה הר"ן נדרים מא. שכ' בשם רבנו דאין הכי נמי דבמקום שלא מטהרים בווחלים גם ככל דהו לא מטהרים. ע"ע בהערה לעיל יט.
עוד צ"ע, הרי מביאר בתוספתא דכמקומות שוחלה המעין בתחילה, אף אם רבו שאובין עליהם מטהרים אף בווחלין וע' לעיל סוף

זה אומר שכורה מתה לאו כפירת עיקר ולא כפירת אונס, שאיפשר שהמשאיל יודה לו או שמאמין בו שמתה כדרכה, אלא שבא עליו בטענת שהיתה שאולה וחייב באונסיה, ורמי בר חמא סבר אין השומר נשבע עד שיכפור ויודה כעין מלוה, הילכך בעינן כפירת העיקר כעין מלוה ומ"ה איצטריך ליה רמי בסיפא לשלש פרות חוץ מן השכורה שהיא תביעה בפני עצמה כדי שתהא כפירה והודאה בשאלות עצמן, לפי שאין השכורה מצטרפת לכפירה והודאה עם השאלות כאשר אמרנו.

עוד יש לפרש הטעם לרמי בר חמא מאין לנו דבעי כפירת העיקר מדתני במתניתיה ארבעה שומרים צריכים כפירה במקצת, למה ליה למימר כפירה במקצת והלא הכפירה נזכרת היא במקרא ואם לא כבר על מה נשבע, והוה ליה למימר ארבעה שומרים צריכין הודאה במקצת, אלא ש"מ כפירה אחרת קאמר חוץ מן הנזכרת בפרשה והיינו כפירת העיקר כעין מלוה, והטעם הזה ראוי לסמוך עליו. שלום רב לאוהבי תורתך²⁶.

לח

[מענה הרז"ה]

תשובת הרב ר' זרחיה ז"ל, שלום רב לך ולתורתך, והנחה והשקט מחמתך (ועבודתך) [ועברתך], החכם אשר חכמתו מרתיחתו, ותבונתו לא מניחתו. הנה צדקת בהמשילך דבריך ליורה רותחת אך יעות: אותנו להקליטנו ריח עיקרי סמיך ולהקליטנו מעורוגות בשמיך, ואני לא ראיתי אלא מעלה עשן כנגדי עד שכבשו אוהביך כתביך לצחנת עיניהם ולמען בשת פניהם, ואני ערבו לי לכבודך ואהבתך והמה אמרו הטמן, ואני חשבתים כשמן והיו לי כחלבנה מן הסמנין, וכמעלה עשן יותר משל בית אבטינס. והנני משיב על דבריך ולא על הסדר שלהם, אך הקר[ו]ב קרוב לענין קודם.

ראיתי בכתבך השכחת תרדא כי תניא ההיא דקאמר הילך וגו' וחי נפשי לא שכחתיו אך זכרתיו וזכרתך עמו², ולא עלה בלבי שתכשל בו כי רחוק הוא הענין מענין מודה במקצת ועל טעמיה דרבא קיימינן התם, דאמר רבא שורי גנבת והוא אומר לא גנבתי מה טיבו אצלך וכו' עד אלמא ואע"ג דהא קאי כיון דאדיהיב ליה מיגניב³ ממונא קא כפר ליה השתא נמי ממונא כפר ליה, וכל היכא דקאי ואינו משיבו לאלתר מיד ליד איתיה להאי טעמא ולפום הכי שרי ליה רבא לרב עמרם על תיובתא דאותביה מבריתא דוכחש בה פרט למודה בעיקרו אמרינן כי תניא ההיא דאמר ליה הילך, כלומר שמשיבו מיד (ליד) דליכא למימר דילמא אדיהיב ליה מיגניב כי קאמינא אנא כגון דקאי באגם, ואגם דנקט לאו דוקא אלא לרוחא דמילתא נקטיה כלומר שאינו משיבו לאלתר, ומה (ראית) [ראיה] זה להילך דרב ששת גבי מודה מקצת וטעמיה דרב ששת כיון דאמר ליה הילך כמאן דתפיס ליה דאמי ובפקדון קא אמרינן כל היכא

26 תהלים קיט קסה.

לח 1 עדה"כ ישעיה ג ד.

2 ראה לעיל לו הע' 20. והרז"ה רזמו בתיבות, וזכרתך עמו' להשיב אותה מלה כלפי הראב"ד.

3 לפנינו: כיון דאי מיגניב.

מתוך שנתו יניח ראשו [עליהם]⁵⁷. ודבר זה הזכירו הרב בכרכות [ר"ף פ"ג דברכות ס"י עה דף יד:] ואין צורך לאלו הברייתות. עוד אני אומר דרכא דאמר אין קבע לשינה לא בא לסתור דברי רבי יוחנן שהעמיד ברייתא דתפלין במניח ראשו בין ברכיו, אלא שבא לומר דבסוכה אפילו מניח ראשו

בין ברכיו אסור לפי שהעראי הוא קבע מפני שמספיק לו לשעה. מעתה אין לנו בתפלין אלא שלא ישן בהם לא קבע ולא עראי אלא א"כ מניח ראשו בין ברכיו. ולפיכך לא כתב הרב ברייתא האמצעית וכתב האוסרת הכל וכתב היתר לכל. ומאן דלא ידע פירושו היכי מותיב על הרב ז"ל.

פרק לולב הגזול

במאור דף יד: ד"ה קא פסיק ותני. לר"ף ס"י אלף כב. [סוכה דף ל.]

כתוב שם: וממאי דקאמר רב הונא להנהו אוונכרי שקלינן וטרינן למימר ונקניה בשנוי השם, ואע"ג דמצוה הבאה בעבירה היא מ"מ אלמא לית דחש [להא דרשב"י].⁵⁸

אמר אברהם: זה אינו כלום, דלגבי אוונכרי ליכא עבירה, ולגבי סוכה נמי כיון דקרקע אינה נגזלת אינה אלא שאולה⁵⁹ בעלמא, דברשותא דמאריה קיימא ואין עליה במצוה שם גזלה דקרא כתב [מלאכי פ"א פסוק יג] והבאתם גזול ואין זו גזולה. והיכא דגזל עצים נמי אין על העצים הללו עכשו שם גזילה, והכי איתא בירושלמי [פ"ג הלכה א'] וכן כתבתי בחבורי בהלכות לולב⁶⁰. ובנסחאות הישנות והספרדיות גרסינן באתרוג בענין של אשרה פסול משום דהוי לה מצוה הבאה בעבירה, ופירושא דמלתא דאפ"י בכל אשרה נמי פסול אפילו דלאו דמשה ומשום דמתהני בתפיסתו מריחא. מה שאין כן בשאר מינין. ואי קשיא לך ערלה מאי איצטריך למימר משום היתר אכילה ודין ממון תיפוק ליה דאיסורי הנאה נינהו וקא מתהני מריחא, איכא למימר הני מילי בשאר איסורי הנאה לאו מילתא היא, בר מע"ז דכתיב בה [דברים פרק יג פסוק יח] לא ידבק בידך מאומה מן החרם. וכבר הרחבתי בכל זה ובראיות ברורות כתבתי שהיבש פסול כל שבעת הימים ובירושלמי [פ"א הלכה א'] פסלוהו משום לא המתים יהללו יה, אבל שאר פסולים כשרים ביום

טוב [שני] ⁵⁷ משום דאיכא הדר במקצת אתרוג לאפוקי [יבש] ⁵⁷ דליכא ביה הדר כלל כמו המת.

במאור דף יד: ד"ה והא דת"ר. לר"ף ס"י אלף יח (סוכה דף לא.)

כתוב שם: שאם היה כן אפילו סוכה תפסל בגזול עצים וסיכך בהם, שאף היא מצוה הבאה בעבירה וכו'.

אמר אברהם: כבר כתבנו למעלה ⁶¹ מה שנדחו דבריו של זה.

במאור דף טו: ד"ה תני עולא. לר"ף ס"י אלף כו (סוכה דף לג.)

כתוב שם: ויש מפרשים ההיא דאמרינן אפילו ג' [קטומים לא שיהא נקטם ראשן]⁶².

אמר אברהם: בחושך שמו יכוסה ולמה כיסה מי הוא המפרש וכבר נודע מכמה שנים כי אני הוא המפרש. ומתוך הירושלמי [פ"ג הלכה ד] נתברר וכבר הכל מפורש יפה יפה בחבור הלכות לולב שחברתי⁶³.

במאור שם.

כתוב שם: ואנן לא גרסינן אלא נקטם ראשו ועלתה בן תמרה ביום טוב מהו.

אמר אברהם: תופס הקליפות ומניח העיקרין ולא פירש אס במחובר עלתה בו תמרה או בתלוש, וכבר העליתי הכל יפה בחבורי בפלפול ודקדוק, ובודאי

⁵⁷ מלה זו אינה בכ"י ⁵⁸ הנוסף מהנדפס ⁵⁹ בכ"י: שלוחה ⁶⁰ עיין בספר מגן אבות למאירי בענין עשרים ואחד (עמוד קג) ובחידושי תלמיד הרמב"ן סוכה פרק לולב הגזול (נדפס בסוף חידושי ר' אברהם מן ההר על ידי הרב מ. כלוי) ⁶¹ עיין בדיבור הקודם ⁶² הנוסף מהנדפס ⁶³ נדפס בספר תמים דעים ס"י רכה. ובספר מגן אבות להמאירי ענין כא (עמוד קטו) ד"ה נקטם ראשו ועיין בהשגה על הרמב"ם בפ"ח מהלכות לולב הלכה ה ועיין בכיאר תורת כהנים להראב"ד פרשת אמור פט"ז הלכה ח



במחובר ז של מועד

במאור דן אלף לא כתוב שם משום שאי שנו אלא אמר אבו

במאור כו לר"ף ס"י כתוב שם להריח בו

לבנות האכ ולכלה ולכי אמר אברד שרי ליה לא חופה ואורו הוא ⁶⁶ דן. ו לה ומאן ד שרינן להו ד דהא איסור נ בה ומאן דא דילמא משני

במאור דף מב (סוכה

⁶⁴ בכ"י: מפליג בכתוב שם עירו ברמב"ם פ"ד מה הלכה ה ⁷² בכ"י

במאור דף יב: ד"ה ואני אומר. לרי"ף סי' תתקסב (ראש השנה דף לד.)
 כתוב שם: יש שמדקדקין בשמועה זו על הסדר שאנו נוהגין [היום מה הן] 61 כו'.
 אמר אברהם: הדקדוק הזה דק לעפר הוא, ואין צורך להשיג עליו. ובאמת וברור אותן שבמיושב הן לערכב, ומכל מקום כבר נפטרו בהם אלא שצריכים לסדר אותן על סדר ברכות ולפיקך מברך עליהם. והם כל דבר שלו שכתב על שמועתו של רבי יצחק [דף טו:]: הלא היא כשאר דבריו וחדושו שלא הצליחו ולא השכילו מעולם ואני קורא אליהם אַךְל על הניירים שהופטרו בהם ואין צורך להשיב עליהם. ופירוש הערכוב בדרך אמת הוא כדי שאם בא להשטין ישטין על התקיעות הראשונות וכשיעמדו הצבור בתפלה ויתקעו לא ישטין עוד שאין לו רשות להשטין שתי פעמים ותהא תפלת הצבור מקובלת עם זכרון תרועתם. וזהו פירוש הערכוב באמת. ומתוך פירושנו כל דבריו בטלים ונשברים כחרס⁶².

במאור דף יב: ד"ה וזו שכתב הרי"ף. לרי"ף סי' תתקס (רי"ה דף לה.)
 כתוב שם: וכן נמצא כשאלתות דרב אחאי גאון ז"ל [פרשת בא].
 אמר אברהם: שקר העיד על רב אחאי ז"ל, והרב רבי יצחק⁶³ מסעד לדבריו מרב אחאי ז"ל, ורב האיי גאון ז"ל כך פירש כמו שכתב הרב זלה"ה, והוא העיקר, שאין טעם לברכה באמצע כלל, וכי מברכין על שתי סמיכות זו סמוכה לזו לא בפסחים [פסחים דף קכא]. ולא בחגיגות, וכן כלולב ואתרוג אע"פ שהן נפרדין. ואם שתי מצות הן שח ביניהם למה עבירה בידו והלא מופסקים הן. ובדבריו של זה אין ממש שאמר ממשמש בשל יד ומחזק הקשר שלו וחוזר ומברך ברכת היד ושל הראש, מעתה אין כאן שתיים בשל ראש, שקבלת דבי רב אסי⁶⁴ כל אימת דממשמשי בהו מברכי [סוכה דף מו.] הלכך אין כאן לא שתיים בשל יד (יד) ולא שתיים בשל ראש, ומה נעשה לחכמי צרפת⁶⁵ שהן חוקעין את עצמן לדבר הלכה.

במאור דף י: ד"ה ומה שנהגו. לרי"ף סי' תתקנו (ראש השנה דף לד.)
 כתוב שם: אבל באמת אין לנו ברכת התקיעה מדברי [רבתינו אלא ברכות של תפלה בלבד]⁵⁹.

אמר אברהם: יש כאן הפוך בני מעין לההוא, אי זה דרך עבר רוח האמת מאת כל הגאונים ז"ל עמודי עולם ומאת כמה גדולים וחכמים וישישים אשר נהגו כמנהג הזה לדבר אתו, והנה שם השם רוח שקר בפיו, וזאת עדות על כל שקריו ופחזותיו אשר אסף רוח בחפניו להנבא שקרים ולהתעות הפתיים והסכלים בעדיי אחרים אשר נתעטר בהם ספר המירוס אשר חבר, וברוך יי אשר החיינו והעיר את רוחי ועזרני לגלות שקריו ולהחזיר עטרה ליושנה ולהושיבה במקומה, ולא עזב תורת אמת אשר נתן לנו ביד כסילים להתעות בהם כהתעות שיכור בקיאנו. ועתה אשוב לדבר על השקר אשר כתב בכאן ואע"פ שהוא דבר מפורסם לכל איש אשר בו רוח חיים, כי איך יצאה מצוה זו מכלל שאר מצות שאין לה ברכה מטבע קצר, ובאי זו ברכה תפטר, וכי מלכיות וזכרונות ושופרות ברכה הן למצות שופר. ועוד איך הם עובר לתקיעות והלא יש מהן לפנים ולאחור שהתקיעות באמצע הם, כמו ששינו [דף לב.] מלכיות ותוקע וזכרונות ותוקע שופרות ותוקע. ושינוי המנהגות מאין לה, ושמה כך התקין רבי אבהו לתקיעות הללו מיושב אבל מעומד שלא להטריח את הצבור מספק לא שהרי יצאו הכל ידי חובתן, והראיה שמביא מילדותו ברכות לצבור וכו' ובזקנותו נשתנה המנהג, השנוי ההוא מאביו יצא ששנה המנהג בעירו על דרך הרב אבן גיאת ז"ל⁶⁰ אע"פ שלא היה הוא מודה באותו דבר, אבל רצה אביו להתגדר בדברים זרים ומצא נערים ושאין בני תורה והנהיגם כרצון רוחו, ואחר כך באו שם אנשי תורה משאר מקומות ולא שמעו למנהגי הזרים והחזירו המעשה לאמיתו ולמנהגו, וגם הוא קם תחת אביו לשנות דתות ולהחליף מנהגות, ויאבד הוא ואלף כיוצא בו ואת מן ההלכות לא תבטל ומנהג אחד לא ישתנה.

⁵⁹ הנוסף מהנדפס ⁶⁰ עיין במאה שערים הלכות ראש השנה (עמוד מב) ובדרשת הראב"ד לראש השנה (עמוד יא"ב) ⁶¹ הנוסף מהנדפס ⁶² עיין בדרשת הראב"ד לראש השנה עמוד יב ⁶³ עיין במאה שערים הלכות ראש השנה (עמוד מב) ⁶⁴ כגמרא: רב אשי ⁶⁵ ר"ת בתוספות מנחות דף לו. ד"ה לא סח

ז דף כו.]
 שלחו ליה
 מצה הרי
 זור לענין
 כל לענין
 זר מצוות
 ע"ג דהא
 תא עליה

רי"ף סי'
 דבריהם,
 ה יועילו
 וסוגיין
 ז מבעלה
 יוחה כל
 על לולב
 ורה ולא

י"ף סי'
 דמילתא

גבד אבל
 : [ויקרא
 אי נמי
 ה. [ושם
 לישנא
 לא דמי
 זיק ואי
 זיב ליה
 רקביעא

⁵³ עיין
⁵⁶ עיין

